

The background of the cover is a watercolor illustration in shades of grey and blue. It depicts a flock of birds, possibly swans or geese, flying across a landscape. The birds are shown in various stages of flight, with some in the foreground and others further back, creating a sense of depth and movement. The overall style is soft and artistic.

SZAKDOLGOZAT

Henrik Ibsen

A VADKACSA

OLASZ KLAUDIA NIKOLETT

Látványtervezés BA

Kaposvár

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus Rippl-Rónai Művészeti Intézet
Látványtervezés szak

Henrik Ibsen
A VADKACSA

Témavezetők: Molnár Zsuzsanna, mesteroktató
Rátkai Erzsébet, mesteroktató

Intézet: Rippl-Rónai Művészeti Intézet
Színházi Tanszék

Készítette: Olasz Klaudia Nikolett
FKZL2C

Specializáció: Jelmez- és díszlettervezés

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETŐ	2
2. HENRIK IBSEN	4
2.1. ÉLETRAJZ.....	5
2.2. IBSEN MUNKÁSSÁGA.....	6
3. ELMÉLETI MEGALAPOZÁS	7
3.1. ANALITIKUS DRÁMA.....	8
3.2. TRAGIKOMÉDIA	8
3.3. NATURALIZMUS A SZÍNHÁZBAN	8
4. A DRÁMA ELEMZÉSE	10
4.1. A VADKACSA KELETKEZÉSTÖRTÉNETE	11
4.2. SZIMBÓLUMOK A DARABBAN	12
4.3. SZEREPLŐK	13
4.4. RÖVID CSELEKMÉNY.....	15
4.5. DRÁMA ELEMZÉSE	17
5. KONCEPCIÓ	22
5.1. KONCEPCIÓ MEGALAPOZÁSA	23
5.2. KONCEPCIÓLEÍRÁS	23
5.2.1. JELMEZ.....	23
5.2.2. DÍSZLET.....	24
5.3. GYŰJTÉSLAPOK.....	25
5.4. DÍSZLETTERVEK.....	27
5.4.1. LÁTVÁNYTERVEK	27
5.5. JELMEZTERVEK	33
6. ÖSSZEGZÉS	41
7. FORRÁSOK	43
7.1. KÉPI ANYAG.....	44
7.2. ELEKTRONIKUS FORRÁSOK	44
7.3. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	44

1. BEVEZETŐ

Henrik Ibsen *A vadkacsa* című darabja első olvasásra is képes teljesen lekötni az ember figyelmét. Az, ahogyan lépésről lépésre tárult fel előttem a múlt cselekménye, ahogyan kitisztogatta Ibsen a történések okait, igazán felkeltette az érdeklődésemet.

Különlegesnek és egyedinek tartom azt a furcsa világot, amit Ibsen megteremtett. Egyszerre van időbeli és térbeli párhuzam, a jelenben játszódik, de utal többször is a múlt eseményeire, amik visszahatnak. Látunk többféle eszmét egymás mellett, azoknak a kapcsolatát, viszonyát. A darab olvasása közben számtalanszor elgondolkodtam azon, hogy most akkor ki él a való életben és ki egy képzeletbeli, idillikus világban. Izgalmasnak találom azt, hogy ezt hogyan lehet színpadon megoldani, hogy ezeket a világokat hogyan lehet egymás mellé helyezni, hogyan lehet kifejezni őket úgy, hogy ez az ellentét és párhuzam egyszerre megmaradjon. Bevallom, utána kellett olvasnom a szimbólumoknak, mert volt, aminél teljesen belezavarodtam, annyira összetett. A vadkacsát például első olvasatra csak Hedvighez kötöttem, aztán elkezdtem azon gondolkodni, hogy ez túl egyszerű. Kezdetben arra jutottam, hogy a vadkacsa inkább magának a hazugságnak lehet a szimbóluma, de tulajdonképpen minden szereplőben megtalálható ez a „vadkacsás” jelleg, hiszen valami tragédia mindenhol volt, mint egy lövés, utána pedig egyfajta védekező mechanizmusba váltott mindenki saját magához mérten, ahonnan Gregers az összes lemerülő, mocsárban megkapaszkodó vadkacsát felhozta, mint vadászkutya. Ezek alapján is érdekes párhuzamokat lehet találni.

Minden karaktert egyenként, hosszasan lehetne tárgyalni, megvizsgálni a különböző sorsokat, a tetteiknek a miértjét, a múltakat, és a lehetséges jövőket is. Olvasás közben sok mindenre fény derül, korábbi sérelmekre, fájdalmakra, célokra. Ebben is látszik, hogy nem véletlenül kerültek bele ezek a szereplők, mindnek megvan a kulcsfontosságú szerepe.

Sok témában elgondolkodtatott a darab. Vajon egy idillikus családi állapotot megéri a feje tetejére állítani az igazság és a tiszta lap érdekében, vagy a kegyes hazugság élvez elsőbbséget? Mennyi ideig lehet egy titkot féltve őrizni anélkül, hogy kitudódna? Létezik olyan, hogy egyáltalán nem derül ki, hanem a sírig visszük? Érdemes a jólét érdekében hazugságra alapozni egy életet? Hogyan lehet élni egy elmezavarodott ember mellett? Ki milyen áldozatokat hoz az életében? Ahogyan a mai filmekben hangzik „a szeretet mindent legyőz”, vagy ez is csak egy „hollywood-i” kifejezés? Mikor jön el az a pont, hogy a szeretetlenség átveszi a vezető szerepet, ezzel pedig az önzőség nyer utat?

2. HENRIK IBSEN

2.1. Életrajz

A norvégiai Skienben született 1828. március 20-án, majd itt is élt családjával. Édesapja kereskedő volt, aki még a kisfiú gyermekkorában tönkrement. Emiatt Ibsen korán megismerte a lecsúszott élet, a nélkülözés zord valóságát, amely egy fiatal pályakezdését nagy mértékben nehezítette. Tizenöt éves korában már muszáj volt dolgoznia azért, hogy a családjának segítse a megélhetést.

Kezdetben festő szeretett volna lenni, majd gyógyszerészségédként is dolgozott Grimstadtban, ami miatt az orvosi pálya is érdekelte, illetve előtte a tanulmányai érettségiig való folytatása. Sajnos ez nem valósulhatott meg, fiatalkorát elszigetelve élte, külön a polgároktól, a kortársaitól és úgy általánosságban az emberektől. Huszoneves korában kezdett el jobban foglalkozni az írással, először gúnyolódó verseket írt, hozzá karikatúrákat rajzolt. 1848-ban írta első versét a magyar szabadságharcosokhoz, majd saját testvéreit is felszólította, hogy egyesüljenek a dánokkal a németek ellen. Ezután kezdett komolyabban az írással foglalkozni és megírta első drámáját, a *Catilinát*. Szerette volna műveit színpadra állítani, de ez a kísérlete kudarcba fulladt, pont, mint az egyetemi felvételi vizsgája.

A fővárosban belekerült a szellemi mozgalmak keringésébe, hasonló korú és gondolkodású fiatalok közé. A radikális oldalt képviselte két barátjával, majd velük ellenzéki szellemű irodalmi lapot szerkesztettek 1848-ban. Később, amikor az *Illustreret Nyhedsblad* szerkesztője lett, kiadta benne verseit, illetve a dráma és a színpad újításairól szóló írását. Ezzel olyan szintű tekintélyt szerzett magának, hogy 1851-ben meghívták az első norvég nemzeti színház, a bergeni színház rendezőjének. Így került közel a számára kijelölt útra, amely miatt máig ismertté vált. Hat évig dolgozott Bergenben, ezt hívjuk az első ciklusának. Forrásainak a norvég múlt és mondavilág tekinthető. Olyan drámai hangvétele volt ebben az időszakban, ami egy erős, tehetséges fiatal mutatott, aki harcol azért, hogy önmagát kifejezze.

Házassága az okos, erős lelkű Zsuzsannával pozitív hatást gyakorolt rá, hű társa volt szellemileg, pénzügyileg egyaránt. Ennek ellenére a nélkülözés újra utolérte őket, emiatt a Krisztiániában (ma Oslo) alakult Norvég Színház művészeti igazgatója lett, amíg az csődbe nem ment. Ebben az időszakban vált Bjornson barátjává, aki erkölcsi és anyagi támasza is volt amellet, hogy összeismertette Ibsent és Frederik Vilhelm Hegelt, a Gyldendal kiadóvállalat vezetőjét. Később, az 1863-as schleswig-holsteini háború idején a politika hatására megszakadt a barátságuk, a *Peer Gynt* című darabját nacionalista törekvéseknek, *Az iffúság szövetségét* pedig Bjornson pártja elleni vitairatnak tekintették, így gyakorlatilag ellenségekbe váltak.

A következő időszakban Ibsen élt Rómában, majd több németországi városban. Müncheni tartózkodása idején írta társadalmi drámáit, például *A társadalom támaszait*, a *Nórát*, a *Kísérteteket*, *A népgyűlölőt*, *A vadkacsát*, illetve a *Hedda Gablert*. Drámai újítása heves vitákat okozott, a kritikus társadalomszemlélete élesen kritizáló hatást gyakorolt. A *Nóra* feminista hangvétele felháborodást keltett, csakúgy, mint a *Kísértetek* erkölcskritikája. Jobboldali politikai helyéről elküldték, még Németországban is ellenszenvet váltott ki jelenléte.

A nyolcvanas évekre azonban a német közönség megenyhült és elismertté, sikeressé vált. A német színháznak köszönhetően Ibsen világhírű íróvá vált, darabjai állandóan műsoron voltak. A lélektani ábrázolás -mint új stílus- a kezdeti ellenszenv után sikeresnek bizonyult. Huszonhét évig élt távol hazájától, ezalatt a „hazafiatlan és erkölcstelen” íróból a nemzet hőségé, büszkeségévé vált.

1899-ben írta utolsó darabját, immár újra Krisztiániában, a *Ha mi holtak újra feltámadunk* című drámát. Kétszer kapott szélütést, ezután már nem írt többet, folyton betegeskedett. Halála 1906-ban következett be május 23-án. ¹

2.2 Ibsen munkássága

Ibsen a műveit társadalomkritikus szemléletmóddal írta, minden cselekedet valami mögöttes tartalommal bír, ezáltal váltak megbotránkoztatóvá. Legfőbb kérdései, amiket rendszerint vizsgál, az a házasságban elfoglalt szerepeknek a kérdése, amit elsősorban a *Nóra* című darabban boncolgat; de emellett a már korábban említett lélektani ábrázolással is foglalkozott, ami miatt különösen közkedvelté vált. Jellegzetessége, hogy a problémák felvetésére teszi a hangsúlyt, amit az olvasónak kell megválaszolnia, de elsősorban kiderítenie. Mivel egy szellemileg mélyen elgondolkodtató íróról van szó, ezért ezek a darabok Ibsen tehetsége miatt ugyanolyan erősen szólnak azóta is. Ez az örök emberi állapot és konfliktus ma is mozgatja az emberek lelkivilágát, ez felkavaró hatást kelthet. Alkotói módszerének fő jellemzője emiatt a lélekrajz, az élethazugság, a mögöttes tartalom, az öncsalás. Ezt gyakran egy álomkép-szerű jelenetbe foglalja, ami a darab során tisztul ki, lepleződik le, mint *A vadkacsa* esetében is. ²

---

¹ Kúnos László (1997): Henrik Ibsen Babaház, *A vadkacsa* (Matúra klasszikusok), Budapest: PannonKlett Kiadó

² Kúnos László (1997): Henrik Ibsen Babaház, *A vadkacsa* (Matúra klasszikusok), Budapest: PannonKlett Kiadó

3. ELMÉLETI MEGALAPOZÁS

3.1. Analitikus dráma

Az analitikus dráma olyan drámatípus, amelyben a drámai cselekményt a színpadi beszéd során felidézett előzmények viszik tovább. Elsőként az antikvitás időszakában jelent meg, például Szophoklész Oidipusz király című művében, amely ilyen felépítésű. A valódi tettek, amik meghatározzák a jelent, azok a múltban már megtörténtek. Csak lépésről lépésre, a dialógusokból tudjuk meg a múlt cselekményeit, ez teszi izgalmassá, zilálttá a darabot. A lényeges események már megtörténtek. Minden megszólalás, gesztus értelmet nyer a mű többszöri elolvasásával. Minél világosabbá válik a múlt, annál feszültebb a helyzet a színpadon.³ Tehát az analitikus dráma legfőbb jellemzője az, hogy nagyítóval elemezzük a jelen eseményeit azért, hogy a múltban történt eseményeket feltárjuk.

A színpadi beszéd kettős célt szolgál. Egyrészt jellemzi a karaktereket, másrészt pedig kibontja a cselekményt, a kísértő múltat. Ibsen nem adott leírást a karakterekhez, így tehát minden egyes szó, gesztus, megjegyzés fontos szerepet kap, mely kifejezésmódja megadja a karakterek egyéniségét.⁴

3.2. Tragikomédia

Azokat a drámákat nevezzük így, melyekben a komédia és a tragédia jellemzői egyesülnek egymással. Kétféle módja lehet. Az egyikben a főhős számára a történések tragédiához vezetnek, ami a néző számára nevetséges, a másikban pedig a komikus szereplőket éri tragikus vég.⁵ A darab bonyolultságát és megrázó mondanivalóját Ibsen ebbe a műfajba sűríti.⁶

3.3. Naturalizmus a színházban

„A naturalista formula tehát a kor parancsa, s a regény után a drámát, sőt a tragédiát is átformálja” – hirdette Zola⁷

---

³ Mohácsy Károly (2017): Színes Irodalom 11., *A modern polgári dráma*, Budapest: Krónika Nova Kiadó

⁴ Mohácsy Károly (2017): Színes Irodalom 11., *A modern polgári dráma*, Budapest: Krónika Nova Kiadó, 128.o

⁵ Csorba Piroska (2000): Az én tankönyvem III *Műnemek és műfajok*, Miskolc: Szeptember Kiadó, 253.o

⁶ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

⁷ Ungvári Tamás (2013): A tragikumról, *Epikum és tragédia*, Budapest: Scolar Kiadó, 151. o

A 17.századi színház ellenpontjaként született, ugyanis a modern drámaírók a dráma válságát hirdették. Ez azt jelenti, hogy az addig megszokott konvenció már nem használható a színpadon, mindenképp újítást kell elérni. Mivel a drámaírás is változott, új témák, új stílusok jelentek meg, melyben a valóságot, a naturalisztikus elemeket alkalmazták, ezért a színházban is az őket ért hatások miatt, megérték a megújulásra. Ezt az újszerű leképezést kezdetben az erre fogékonyabbak értékelték, később a köztudatba is beékelődött. „Várok valakire, aki a valóságból vett hús-vér embert állítana a színpadra, tudományos elemzés alapján és egyetlen szó hazugság nélkül... Várok arra a környezetre, mely meghatározza a jellemet, s várok olyan jellemekekre, melyek egyszerre reagálnak a tények logikájára s a maguk diszpozíciójának logikájára.”⁸

A naturalizmus ösztönösen is érvényesül a drámában, hiszen az eddigi elvont és általános díszletet fel kell váltania a valóság leképezésének, reálissá, anyagszerűvé, tapinthatóvá és súlyossá kell válnia. A jelmeznek és a díszletnek egységesen kell segíteni a dráma mondanivalóját, miközben a dráma is segíti a látvány megértését. Így jött létre 1889-ben Strindberg tanulmányában a Modern dráma, modern színpad kifejezés. Ő írta le, hogy „a naturalizmus, melyet a kritikusok és más gyávák lehetetlennek képzeltek a színpadon, győzelmesen vert gyökeret.” A naturalizmust nagyon szépen, költőien fogalmazta meg Strindberg: „... a cselekményt rendszerint az élet két pólusa, élet és halál, a születés és az elmúlás köre csoportosította: a lét- és fajfenntartási küzdelmet, a becsület harcát mutatta a csataterekkel együtt, a lázadók, a sebesültek és a haldoklók kiáltásaival, miközben egy új filozófiát hallgattunk, mely az életet viadalnak fogta fel.”⁹

Új tragédiát azonban nem teremtett, mivel az életet és a halált tartotta igazán tragikusnak, nem a személyek sorsát, hanem a sérüléseket, melyet a darab során szereztek, vagy hordoztak. Ezáltal az újítás által új utak nyíltak meg a drámai előadás történetében, hiszen kórrajzot, elbeszélést is beemeltek, ami eddig nem volt jellemző. Így tehát láthatjuk, hogy a naturalista dráma célja a társadalomkép valós ábrázolása, illetve a helyes környezetrajz, a súlyos miliő megteremtése, amiben az emberi egyéniség eltölpül, elidegenedik, széthullik. Az emberi magány, a lelkivilág kimutatása a cél, éppen ezért még inkább kiemelkedővé válik az ember és környezete, a lélek és cselekvés egységének az eltávolodása egymástól.

---

⁸ Ungvári Tamás (2013): A tragikumról, *Epikum és tragédia*, Budapest: Scolar Kiadó, 150. o

⁹ Ungvári Tamás (2013): A tragikumról, *Epikum és tragédia*, Budapest: Scolar Kiadó, 151. o

4. A DRÁMA ELEMZÉSE

4.1. A vadkacsa keletkezéstörténete

„Elküldöm Önnek új színművemnek, A vadkacsának kéziratát. ... Bizonyos tekintetben ez az új darabom kivételes helyet foglal el a színműveim között, módszerében sok szempontból különbözik az előzőktől... Úgy gondolom, hogy talán új ösvények felé ösztönöz majd néhány fiatal drámaíró, s ezt kívánatos eredménynek tartom.”¹⁰

Ibsen

Ibsen 1884 áprilisában kezdte írni A vadkacsát, római tartózkodása idején. Júniusban Hegel kiadótársának megírta, hogy az ötfelvonásos darabjának nyers változatával elkészült. A végleges szöveg a tiroli Gossensassban született meg, majd szeptemberben küldte a nyomdába. Ibsen öt hónapon keresztül írta a darabot, ezalatt minden nap forgatta a kezei közt, elmélkedett felette. A jól kidolgozott, átgondolt karaktereket, helyzeteket a kritikusok többnyire érthetetlennek, homályosnak találták, ami nem csoda, elsősre nehéz a dolgok mélyére látni, ezt csakúgy, mint az írónak, az olvasónak is többször kell kézbe vennie annak érdekében, hogy a mögöttes tartalomhoz is hozzáférhessen.

Ibsen ritkán nyilatkozott a darabjairól, nem adott meg hozzájuk semmiféle utasítást, ezért különleges az, hogy levelezéseiben rábukkantak az erre vonatkozó instrukciókra: „Hjalmar alakítójának nem szabad parodisztikus elemeket használnia. Semmiképpen sem szabad tudatában lennie annak, hogy amit mond akár a legcsekélyebb mértékben is komikus volna. Hangja, ahogyan azt Relling meg is jegyzi megnyerő, és ez teljes mértékben éreztetnie kell. Szentimentalizmusa őszinte, melankóliája pedig a maga módján vonzó, nyoma sincs benne mesterkéeltségnek. Magunk közt szólván, én az ön helyében ezt a szerepet Kristofer Janssonnak adnám, mert ő bármilyen szöveget el tud mondani úgy, hogy még a legnagyobb badarság is szépnek tetszik. ... Sörbyné gyönyörű és szellemes asszony, cseppet sem vulgáris. ... színészi szempontból Gregers a darab legnehezebb szerepe... A két inas szereposztását sem szabad elhamarkodni... és a vendégek, bizony, hát velük mi legyen? Egyszerű statisztákat semmiképp sem használhat, tönkre teszik az egész felvonást... A színpadnak és az egész együttes munkájának tökéletesen természetesnek és hitelesnek kell lennie. Nagyon fontos a világítás is: más és más minden felvonásban, és ez adja meg az egyes felvonások sajátos atmoszféráját.”

---

¹⁰ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó, 98.

Ibsen rengeteg kérdést tesz fel a darabjain keresztül, egészen *A vadkacsa* megjelenéséig választ is adott a felvetett problémákra, azonban ebben a drámában eljutott a teljes tagadásig. Az emberek és intézmények leleplezőjévé vált, az ideálokat nevetségesnek, szájalmasnak mutatta be, ennek következtében olyan íróvá vált, akinek fontos a kérdés feltevése, azonban választ már nem ad.¹¹

A vadkacsa 1884. november 11-én jelent meg nyomtatásban, az ősbemutatóra 1885.január 9-én került sor Bergenben. Nem sokkal ezután Stockholmban, Helsinkiben és Koppenhágában is műsorra tűzték, majd 1887-ben lefordították németre, ezután Péterfy Jenő által érkezett a darab híre Magyarországra is. Először Gerő Attila (1899) fordította le, később Lukács György (1906), Mikes Lajos (1911), Hajdu Henrik (1928; 1966), Bart István (1981) is dolgozott rajta. A legfrissebb fordítást Kúnos Lászlónak köszönhetjük (1997). Első magyarországi színházi bemutatójára 1906 decemberében került sor a Thália Színházban.¹²

4.2. Szimbólumok a darabban

Látás: Gyakorlatilag mint betegség tűnik fel Werle és Hedvig esetében. Tudjuk róluk, hogy hamarosan emiatt az örökletes betegség miatt meg fognak vakulni. Szeretteik aggódnak értük, Werle nem tartózkodhat sokáig a kivilágított szobában, Hedvignek pedig kedves elfoglaltságának, az olvasásnak és retusálásnak az idejét mérséklük, hogy minél tovább tudják húzni a betegség kiteljesedését. A vadkacsa fizikai megjelenése Werle romló látásának köszönhető, ugyanis ennek okán nem sikerül lelőnie, csak meglövi a madarat a szárnyánál. A fénynek és a sötétségnek ilyen formán fontos szerepe van az egész darabban, a tisztán látás és a sötétben tapogatózás, vagy a teljes lelki vakság a jellemző. A fényképészet is ebbe a témába sorolható. Hjalmarnak kellene ezt a munkát végezni „látni”, de mégis Gina vállalja át az ő részét a sajátja, azaz a retusálás mellett. Ahogyan a munkában, úgy az életben is, az ő jellemzője a hibák elfedése, megszépítése. Hedvig is tud retusálni, kéri is, hogy segíthessen, azonban az ő nagy vágya a művészi kép készítése, illetve az olvasás. Gregers látása nagyon érdekes. Őt a „csőlátás” jellemzi, megrögzötten mindent a saját elképzelése, eszményei szerint szeretne alakítani mások életében is. „Boldog a vak szem, hogy nem láthatja saját vakságát”¹³

---

¹¹ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

¹² Kúnos László (1997): Henrik Ibsen Babaház, *A vadkacsa* (Matúra klasszikusok), Budapest: PannonKlett Kiadó

¹³ Burgyán Attila (1995): A realizmus kora *Kosztolányi Dezső Ibsen Vadkacsa című drámájáról*, Budapest: AKG Kiadó, 306.o

Padlás: Külön világot jelképező padlástér, amely a műteremből nyílik. Nyulak, tyúkok, galambok élnek „medveként” a kis vadkacsa mellett, de található még egy teknőnyi tó, száraz fák, mint erdő, háló és vitorlavászon, mint a végtelen tenger, és még rengeteg lom, ami egy padláson megtalálható. Ekdalnak ez a természetes, komfortos helye, amit a legjobban szeret, itt szokott vadászni. Olykor Hjalmar is ide menekül a munka elől és az apjával együtt „vadásznak”. Hedvig számára a padlás a kamaszkor kezdetén menedéket jelent a sok képes könyvvel, amiket rendszeresen nézeget, és a vadkacsája miatt, ezért szeret ott fent játszani, ezt Gina rendszerint ellenzi.

Vadkacsa: A legösszetettebb szimbólum ez, ami egy valós, élő állatból indul ki, aki az előbb említett világban él, a padláson. Szimbólumként pedig minden szereplő lehet a vadkacsa, hiszen mindenkinek van valami olyan mély sebe, ami nem ölte meg, de a mélybe, az újabb szimbólumba, a mocsárba, a hazugságba húzza. Van, akit a saját látása húzza a mélybe, van, akit egy hazugság, egy tudatos vakság vagy egy elmezavar. Az Ekdal család számára a szabadság, a régi élet, de legfőképp az öncsalás és a nagy élethazugságok szimbóluma.¹⁴ Ekdal számára a régi, gondtalan élet, a szabadság, az erdő jelképe, míg Hedvignek társ a magányban, majd később az áldozat szimbóluma. Gregers számára az erkölcsi tunyaságnak, az Ekdal-család süllyedésének és apja kegyetlenségének megtestesítője. Többnyire az élethazugságok szimbóluma, de mint láthatjuk, a különböző helyzetek más és más jelképpel párosítják a vadkacsát, ami miatt összetette és fontossá válik.¹⁵

4.3. Szereplők

Két családot ismerünk meg a darabban, az Ekdal és a Werle családot.

Ekdal hadnagy- Nagypapa, alkoholista, büntetett előéletű, lecsúszott, összezavarodott öregember. Másolásból szerez pénzt, amit Werletől kap. A múltból nem az igazságba, hanem egy általa elképzelt világba kerül, amit ő teremt magának: a padláson lakik, tyúkokat, nyulakat tart benne és egy vadkacsát. Az öreg Ekdal alkalmanként a nyulakat medveként vadássza, a kiszáradt fenyőfákat pedig erdőnek képzei. Katonai egyenruhákban járkal, pedig már katonai rangjától megfosztották.

---

¹⁴ Mohácsy Károly (2017): Színes Irodalom 11., *A modern polgári dráma*, Budapest: Krónika Nova Kiadó

¹⁵ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

Hjalmar- Az öreg Ekdal fia, fényképész, középkorú. Nagy frázisokban beszél, közhelyeket használ, ahogyan haladunk a darabban látjuk, hogy egy öntelt, megtört emberről van szó. Érdekes személy ő, hiszen a darabnak a fő szimbóluma a vakság, Hjalmar mégis fényképész, ahol a látás a legfontosabb tulajdonság. Ennek ellenére mégis egy találmányról beszél, de sosem tudjuk meg mi lehet az. Elvileg ez megmenti a családot és sikeressé, gazdaggá teszi majd őket. Azt sem látja, hogy életének szerves alapja a hazugság, hiszen a számára oly nagyra tartott Werle nagykereskedő miatt ment tönkre Ekdal hadnagy élete, emellett még egykori szeretőjét is hozzáadta Hjalmarhoz, aki valószínűleg akkor már gyermeket várt. Nem szereti a munkát, gyakran Ginára hagyja, nem bírja a lelki terhelést.

Gina- Werle nagykereskedő egykori házvezetőnője, szeretője, Hjalmar felesége. A szegénytől való rettegése okán nem mondja el férjének, hogy viszonya volt Werlével. Mindent megtesz a családjáért, vezeti a háztartást, neveli gyermekét, emellett dolgozik, retusál. Érdekes a munkájában az, hogy a képek mellett érezhetően az életet is retusálja, foltozza, hogy minél szebb legyen. Szeretne tenni a jövőjükért, éppen ezért az anyagi élet közben tartása is rá hárul, ő látja a legtisztábban a dolgokat. Ő az egyetlen a családban, aki nem megy fel a padlásra, abba az illúziószerű világba, hanem a földön, a valóságban marad.

Hedvig- Szeretetre méltó, ártatlan, naiv gyermek. A szülei féltik őt a romló látása miatt, ezért nem is engedik iskolába járni. Fizikai rossz látása ellenére tisztán látja, hogy Gregers beszéde valami mögöttes tartalommal bír, de nem érti, mire szeretne kilyukadni.

Werle- Önző, gazdag ember, bányája, fatelepe van. Múltja iszonytató, valószínűleg becsstelen módon került ki a felelősség alól, ami évekkel ezelőtt Ekdal hadnagy és közte történt. Feleségét megcsalta, amíg ő halálos ágyán feküdt, Ginát elcsábította, teherbe ejtette, majd hozzáadta Hjalmarhoz, hogy eltussolja az ügyet. Neki szintűgy romlik a látása, éppen ezért hazahívja a fiát, de csupán üzleti érdekből, hogy ő visszavonulhasson Sörbynével, akit eljegyzett.

Sörbyné- Házvezetőnő a nagykereskedőnél, illetve Werle jegyese. Gina sorstársa, bár ő a felesége is lesz. Úgy készül a házasságra, hogy tudja, nagyrészt az élete abból fog állni, hogy férjét ápolja. Élvezi a társaságot és a figyelmet, ez már a darab elején kiderül.

Gregers Werle- Grotteszk idealista, kétbalkezes erkölcsi hős.¹⁶ Nagykereskedő fia, Hjalmar régi jóbarátja. Ismeri Ginát is, tudja a legnagyobb titkot, amit mániákusan felszínre akar hozni.

---

¹⁶ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

Egyedül él, magányos, mindig keresi a társaságot. Ő sem lát tisztán, mint barátja, ő is a saját eszményeinek él, mégpedig a nyíltság, őszinteség, tisztaság elsődlegességének. Ennek érdekében mindent felborít. Jelképes látás jellemzi: a vadkacsa, a padlás, a mocsár, a vadászkutya, az állott levegő miatta válik szimbólummá.

Relling- Orvos, a darab rezonőrje.¹⁷ Ő az, aki a „betegeinek” különböző élethazugságokat ír fel. Tisztán látja a konfliktus kimenetelét, meg is akarja állítani Gregerst a nagy bejelentés előtt. Célja nem az élet megváltoztatása, hanem az életben tartás. A valóságra alapoz, nem az eszményre. Gyengéd érzelmek fűzik Sörbynéhez.

4.4. Rövid cselekmény

Első felvonás

A darab egy estéllyel kezdődik, ami a gazdag Werle nagykereskedő házában kerül megrendezésre. A város előkelő tagjai vesznek rajta részt, illetve a tizenöt év után először hazalátogató ifjú Gregers Werle, továbbá Hjalmar, a fényképész. Ő Gregers gyerekkori barátja. Gregers megtudja, hogy barátja elvette a régi házvezetőnőjüket, akiről tudja, hogy Werlével, azaz az apjával volt viszonya, aki azóta lelkesen támogatja a családot anyagilag: az idős és zavarodott Ekdal hadnagynak munkát, Hjalmarnak berendezett műtermet adott. Gregers gyanúsan vizsgálja apja cselekedeteit, később megtudja, hogy Werle, a romló látása miatt el akar vonulni újdonsült feleségével, Sörbynével a hegyekbe, így a fiára hagyná az üzletét. Ezt Gregers nem fogadja el. Az estélyen Hjalmar feszeng a társaságban, nem tud miről beszélgetni, műveletlen, apja elől is bujkál, amikor megjelenik az est folyamán.

Második felvonás

A műteremi lakásban Hjalmar felesége, Gina és lányuk, Hedvig várják haza a családfőt, addig a saját feladataikat látják el. Hedvig szeret olvasni, de örökletes betegsége miatt kevésszer engedik meg neki. Először az idős Ekdal érkezik haza, majd fia is, aki részletesen elmeséli az estélyt, ám nem úgy, ahogyan az történt, hanem a szöges ellentétét. A családi idillt Gregers érkezése töri meg, aki elhagyta apja házát. Nem érti, hogy a régi Ekdal vadász hogyan vált egy padláslakóvá, ahol nyulakra vadászik, és városi levegőt szív az erdei helyett. Az öreg

---

¹⁷ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

megmutatja a vadkacsát is, amit Werlétől kaptak. Gregers már itt elkezd furcsán beszélni, ami Hedvignek fel is tűnik. Végül kiveszi Hjalmarék kiadó szobáját.

Harmadik felvonás

Másnap Gregers felfordulást csinál a szobájában, Gina pedig reggelit készít a ház lakóinak. Hjalmar megengedi lelkes kislányának, hogy kicsit retusáljon, addig ő bemegy apjához a padlásra „vadászni”. Később Gregers és Hedvig beszélgetnek, a férfi megint jelképekben beszél. Hjalmar és Ekdal eközben nyúlra vadásznak, el is sül a fegyver. Hjalmar elújságolja Gregersnek, hogy új találmányon dolgozik, amely meg fogja változtatni a család életét. Később betoppan Werle, akitől fia végleg elzárkózik. Gregers próbálja rávilágítani Hjalmart az igazságra, amit Gina és Relling is észrevesznek, majd inkább elhívja sétálni barátját.

Negyedik felvonás

Hjalmar feldúltan jön vissza a sétáról, teljesen elhidegül lányától és feleségétől, akiből kikényszeríti a múlt igazságát. Ezt a hangulatot Gregers csalódottan tapasztalja, ő az őszinteséget és az igazságot akarta felszínre hozni. Ezzel ellentétben, amikor Sörbyné megérkezik és elmondja, hogy Werlével összeházasodnak és felköltöznek a telepre azt is megtudjuk, hogy az ő házasságuk alapja az őszinteség. Hedvig születésnap ajándéka is nagy port kavart, hiszen ajándékozó levelet kap. Hjalmar csalódik feleségében, aki nem tudja bizonyítani férje apaságát, ezért a férfi elrohan. Gregers beszél Hedviggel és elmondja neki, hogy azzal engesztelheti ki apját, ha megöli a vadkacsát.

Ötödik felvonás

Relling kezelésbe veszi Hjalmart és beszél Gregersszel, hogy hagyja abba, mert már elég bajt csinált. Ő ezt nem fogadja meg és tovább bíztatja Hedviget a vadkacsa megölésére. Hedvig megtudja nagyapjától, hogyan lehet használni a vadászpuskát. Amikor Hjalmar hazamegy, Gina kérleli férjét, hogy ne költözzön el. A férj ellöki magától Hedviget, aki ezután felmegy a padlásra. Miközben képmutatónak és hazugnak hívja lányát, lövést hallanak, ekkor Gregers fellelkesül, hiszen most láthatja Hjalmar, mennyire szereti őt a lánya. Hedvig azonban magát áldozta fel a vadkacsa helyett. A döbbeneten kívül egyéb nem történik, ugyanúgy folytatják a beszélgetést a kislány értelmetlen halálát követően.

4.5. Dráma elemzése

„Szemben azzal a drámatípussal, amely mintegy a Társadalom támaszaiból és a Népgyűlöletből indul ki, annál harmonikusabbnak érezzük viszont az olyan mai, zárt szerkesztésű drámákat, amelyek inkább a későbbi Ibsen-drámáktól, a Vadkacsától, a Rosmersholmtól, a John Gabriel Borkmantól származtathatják magukat. Ezek, sok esetben Csehov vívmányait is felhasználva, megtartják a mese tömörségét, a forma viszonylagos "bontatlanságát", a néhány szereplőre épülő feszes cselekményt, az atmoszféra súlyos és erőteljes egységét, de kiküszöbölik a mesterkélt feszültséget, a félszínen drámai, de lényegében hiteltelen cselszövéseket, és inkább bensőségre törekednek, ami a koncepció szempontjából azt jelenti: a polgári társadalom intézményeinek és törvényeinek kézenfekvő leleplezése helyett a társadalomnak az emberekre gyakorolt romboló hatását és az embereknek e nyomásokkal szembeni reagálását mutatják be.”¹⁸

A darab polgári realista dráma.¹⁹ Ibsen Csehov mellett dolgozott, aki szintén ebben az újnak számító stílusban alkotott. Jellemzően nem hősokeket ábrázoltak, hanem hétköznapi szituációkat, párbeszédet, élethelyzeteket, személyiségek. Az ilyen esetekben meg van annak a lehetősége, hogy az adott konfliktust könnyebben át tudja a néző érezni. Kegyetlen, szépítetlen valóság jellemzi, átlagembereket látunk, átlagos jellemhibákkal. Éppen ez a kemény, kendőzetlen, naturalista hangvétel az, amittől az olvasóban riadalom támad, annyira életszagú műről van szó.

A realista író jellemzője a megfigyelés. Ezáltal fontos a lélekrajz, a lélekábrázolás.²⁰ Ibsen megújította a polgári drámát, és az ún. analitikus, szimbolista drámát hozta létre ezáltal. Az analitikus drámát, műfajából adódóan nagytólval érdemes vizsgálni, mert a jelen eseményeinek a kiinduló okát a múltban kell keresni. Mit tudunk a múltól?

Gina a Werle házban volt házvezetőnő 15 évvel ezelőtt, amikor a ház asszonya betegeskedett. Gregers jó kapcsolatot ápolt anyjával, tőle tudja a darab fő konfliktusának forrását, hogy apja és a házvezetőnő viszonyt folytattak egymással. „GREGERS: ...De volt azért olyan is nálunk, aki meglehetősen élénk érdeklődést tanúsított iránta. ... Szegény, boldogtalan anyám mondta. Amikor utoljára láttam.”²¹ Ez a tény mindaddig nem dűlta fel Gregerst, míg meg nem tudta, hogy Hjalmar és Gina házasság, és van egy 14 éves gyermekük is. Ekkor fogott gyanút és jött az elhatározás, hogy az ő saját eszményét érvényesítse az eddig idilli környezetben élő

---

¹⁸ Sz. Szántó Judit (1966): Korunk drámai formái, *Színházi tanulmányok*, 13., Budapest: Színháztudományi Intézet 48. o

¹⁹ Mohácsy Károly (2017): Színes Irodalom 11., *A modern polgári dráma*, Budapest: Krónika Nova Kiadó

²⁰ <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Realizmus-vilag.htm>

²¹ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 30. o

családban és vallja, hogy ő kapta az úgynevezett „világjobbító” szerepet. „GREGERS: Azt tervelem, hogy felnyitom Hjalmar Ekdal szemét.”²² Felelősséget érez barátja életéért, mániákusan szeretné az emberek szemét felnyitni az igazság irányába, ez azonban nem mindig ilyen egyszerű, hiszen sosem tudhatjuk, hogy ki milyen érzékenyen reagál egy ilyen titokra.

Gregerst apja azért hívja haza, hogy átadja neki a vállalkozását, hiszen romló látása miatt nem foglalkozna már munkával, csak szeretné a maradék idejét új feleségével, elvonultan tölteni, békében. Ez a régi sebeket is felhossa a férfiben, hallani sem akar róla, hiszen szeretett anyja halálának legfőbb okát apjának tulajdonítja. „WERLE És a cégbe sem akarsz belépni? GREGERS Nem. WERLE Rendben. De minthogy újra megkívánok nőszülni, meg kell osztanunk kettőnk között a vagyont. GREGERS Nem tartok rá igényt. ... Nem engedi a lelkiismeretem.”²³

Ezáltal szóba kerül az élethazugság, mint fogalom. Ez egy olyan eszme, mondat, amit az ember magáról alkot, és ezt megpróbálja a külvilág felé képviselni. Köznapi néven álarcnak hívhatnánk. Az a veszélye, hogy ha az ember saját személyiségét elnyomva, csak ennek az eszmének él, akkor szép lassan elveszíti önmagát, és egy hamis életben, hamis értékekkel fog élni.²⁴ Ki milyen élethazugságokkal él? Az öreg Ekdal például nem néz szembe az alkoholizmusával, sem azzal, hogy a padlással nem tudja helyettesíteni az erdőket. A múltban Werle és Ekdal konfliktusa miatt, melynek okán Ekdal börtönbe került, elvesztette katonai címét és szabadságát. Ebből kifolyólag ez az ő élethazugsága, ebben talált menedéket. Hjalmarnak a fotózás, a találmányon való munka az élethazugsága, ami sosem fog elkészülni, senki nem tudja rajta kívül, mi az a találmány. Azt hiszi ő tartja el a családot, de valójában Gina munkájából, illetve a Werle-családtól kapott könyöradományból élnek. A nő nagyon szeretne jó anya lenni, de a múltat senkinek sem fedi fel. Magát, férjét, Hedviget is becsapja. A retusálás, mint munka nagyon illik hozzá, hiszen magát az életet is retusálja, itt-ott javítgatja. Gregers élethazugsága az, hogy minden igazságot felszínre hoz, ezáltal (szerinte) kivétel nélkül az összes szereplő boldog lesz. Hedvig az egyetlen, akinek nincsen élethazugsága. Ő egy naiv, ártatlan, fiatal lány. Komoly gondolatokkal rendelkezik, kíváncsi a körülötte levő világra. Sajnos ő válik áldozattá a mű végén, pedig neki nem volt élethazugsága.

---

²² Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 100. o

²³ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 102. o

²⁴ <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Realizmus-vilag.htm>

A darab öt felvonásból áll, ez szerkezetileg egy klasszikus drámafelépítési módszer.²⁵ Az az érdekessége jelen esetben, hogy már az első felvonásban eldől minden. Hiszen már a múltban megtörtént a cselekmény alapja, aminek hatására folyini fognak az események. Erre azonban a néző is csak a végén jön rá. A mű végén nincs valódi katarzis. Áldozat, tragédia lesz, ellenben lelki fejlődést, jellemfejlődést, változást nem hoz Hedvig halála. Emiatt válik igazán tragikussá a mű. Hedvig egy naiv, kedves kislány. „Vajon ki lehet a felelős a haláláért?” -merülhet fel a kérdés az olvasóban. Sajnos ennek nincs a dráma szempontjából jelentősége, hiszen semmi változás nem indul el, így tehát ezt Ibsen egy nyitott kérdésnek hagyja. Az ilyen le nem zárt gondolatok Ibsen munkásságának sajátossága.

A vadkacsa nemcsak metafora, egy valódi vadkacsa is van a műben. Werle lőtte, de Ekdalnak adta.

„EKDAL A vadkacsák mindig ezt teszik. Lebuknak a víz alá, milyen mélyre csak bírnak, az ám, barátocskám -, megkapaszkodnak a hínárba és a moszatba, meg ami még van odalent, ördög tudja mi. És aztán nem jönnek fel soha többé.”²⁶ A vadkacsa, ha meglövik, de nem pusztul el azonnal, akkor leúszik a tó mélyére és ott megkapaszkodik a növényzetben, hogy inkább ott pusztuljon el, erre van a vadászkutya, aki lemegy a víz alá és felhossa. Ezek a szimbólumok nem egyértelműen megfejthetőek. Ezekhez nem egy sziklaszilárd jelentés párosul, hanem több. Például a szabadság, a régi, tisztességes élet Ekdal szemében, de az élethazugság, a tudatlanság szimbóluma is lehet. Gregers szemében az erkölcsi mocsarat jelenti, amit leküzdve elérheti a tisztaságot. Így az ő szemében ő a vadászkutya megtestesítője, ugyanis a múltban levő dolgokat ő hozza felszínre. „GREGERS Ha választhatnék, leginkább egy ügyes kutya szeretnék lenni. ...; egy olyan, amelyik lebukik a víz alá, és felhossa a vadkacsákat, amikor azok odalent az iszapban megkapaszkodnak a hínárba meg a moszatba.”²⁷ A látás és a vakság szimbóluma is fontos, hiszen, nemcsak fizikai értelemben van a szereplőknek betegsége, hanem lelkileg. A padlás egy helyszíni szimbólum. Ekdalnak a szabadságot, a múltat, a menekülőutat jelenti, ahova a problémák, konfliktusok elől lehet futni. Ebben hasonlóak Hedviggel, hiszen neki is egy biztonságos helyet jelent a padlás, ahova elbújik, ahol szívesen tölti az idejét.

Gregers abban a tudatban él, hogy ha az igazság felszínre kerül, akkor azzal minden probléma megoldódik. Önmagát egy Júdási személyiségnek tartja, erre tesz is utalásokat „GREGERS Én azért mégis örülök, hogy ilyen szerep jutott nekem. RELLING Engedelmet

---

²⁵ <http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Drama.htm>

²⁶ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 63. o

²⁷ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 66-67. o

kérek... de miféle szerep jutott magának? GREGERS Hogy tizenharmadik legyek az asztalnál.”²⁸ E felfogás miatt Hjalrnak bevallja mit tud. Azt reméli, hogy tisztázzák, megbeszéljük a múltat, és ezzel egy házasságot tiszta, új alapokra helyezve megépíthet egy erős, szilárd kapcsolatot. Azonban nem ez történik. „GREGERS Arra számítottam, s ebben egészen biztos voltam, hogy amikor belépek az ajtón, a megvilágosodás fénye fog rám sugározni, férj és feleség arcáról egyaránt. És helyette nem látok mást, mint homályt, kétséget, szomorúságot...”²⁹ Nem veszi észre Gregers, hogy mekkora kárt tett az Ekdal család számára. Hjalmar pedig a gyenge jelleme miatt hirtelen idegenként látja családtagjait nem sokkal utána el is megy. Hedvig nem érti mi történik, neki senki nem mond semmit. Apja eltaszítja, amit ő nem tud feldolgozni.

Gregers és Hedvig kapcsolata is érdekes, már az első találkozásukkor megértik egymást. Hedvig felfedezni véli, hogy Gregers szavai valamilyen sajátos jelentéssel bírnak, de ezt csak ő látja, más nem. „HEDVIG Tudod, anya, azt hiszem ezzel valami mást akart mondani. GINA Micsodát? HEDVIG Azt nem tudom. De végig mintha mást gondolt volna, mint amit mondott.”³⁰ Gregers testvéri hangnemben beszél Hedviggel, és kéri, hogy ölje meg a vadkacsát. „GREGERS (közelebb megy Hedvighez) És ha most kegyed önként feláldozná a vadkacsát az ő kedvéért? HEDVIG A vadkacsát! GREGERS Ha őmiatta lemondana arról, ami a legdrágább kincse ezen a világon? HEDVIG Gondolja, hogy ez segítene? GREGERS Próbálja meg, Hedvig.”³¹ Nagyon érdekes ez a jelenet is, hiszen a férfi szimbólumokban, átvitt értelemben beszél, de a lány ezt korából kifolyólag nem érti, és teljesen más értelmet ad a beszélgetésnek. Ezután a padláson, nagyapja fegyverével végez a vadkacsával és önmagával.

„RELLING (közelebb megy Gregershez) Velem ugyan senki ne próbálja elhitetni, hogy ez baleset volt. GREGERS Senki nem tudja megmondani, hogy történt ez a szörnyűség. RELLING A lövés megperzselte a ruhája derekát. Valószínűleg magához szorította a pisztolyt, úgy sütötte el.”³² A tények azt igazolják, hogy Hedvig öngyilkos lett, de ezt senki nem hajlandó beismerni, csak Relling. Egy újabb élethazugság mögé bújnak, hogy a lány a vadkacsát akarta csak megölni, mindenki talál valami magyarázatot az eseményre, csak a valóságtól zárkóznak el. Hjalmar ezután már nem a találmánya, hanem az önsajnálát, a gyász mögé bújik és abban él tovább, nem tanulva a tragédiából.

---

²⁸ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 167. o

²⁹ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 116. o

³⁰ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 67. o

³¹ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 137. o

³² Kúnos László (2018): Henrik Ibsen A vadkacsa, Budapest: Magvető Kiadó, 166. o

Figyelemre méltónak találom a hazugság áramlását, folyását a darabban. Látszik, hogy ahogy megjelennek a hazugságokból fakadó fájdalmas igazságok, ezek felhalmozódnak és mindent elsöpörnek maguk körül. Vajon megéri az ilyen régi, mély, fájdalmas sebeket feltépni? Ha igen, akkor mi annak a közlési módja, hogy ne tegyünk tönkre életeket, családokat? Mindenféleképpen muszáj a saját eszményemet másokra erőltetnem? Mi történik, ha ezek az eszmények ellentétben állnak egymással? Relling gondolkodásmódja a valóságon alapszik, legalábbis a valóság megszipítésén. Egyénekre szabottan kezeli őket, hogy mindenkinek nyugodt élete lehessen, ehhez képest Gregers sajátos világnézete ezzel teljesen ellentétes helyet foglal el. Vajon a múlt eseményei megváltoztathatók? Helyre lehet hozni egy régi hibát? Mások hibáit nekünk kell helyrehoznunk? Ha valami rosszat tettünk a múltban, meg tudjuk-e azt változtatni? -veti fel a kérdést a darab magunkban. Van értelme ennek a változtatásnak, vagy inkább simuljunk bele a szokásos, átlagos hétköznapiakba? A mű nem szolgál válaszokkal, Ibsen az olvasóra hagyja a kérdést, hogy saját magunkba nézve válaszoljuk meg őket.

Az olvasó csak az utójáték cselekményének a szemtanúja, mely nagyjából huszonnégy óra leforgása alatt történik.³³

---

³³ Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

5. KONCEPCIÓ

5.1. KONCEPCIÓ MEGALAPOZÁSA

5.1.1. Norvég viselet a 19.század végén

A 19. század második felében újjáéledt a nemzeti romantika, ezáltal a régiók egyedülálló, kulturális jellemzői nagyobb hangsúlyt kaptak. A népművészet és a hagyományos kézművesség iránti nagyobb érdeklődés jellemezte, valamint a természet és a vidéki életmód felé való kiemelt érdeklődés.³⁴

A kor ruházata egyszerűsödik a XIX. század második felében. Jellemzője a kevesebb réteg, a puritánság, a célszerűség, a praktikusság, mely a mindennapi életben való mozgást könnyítette meg. A díszítettség egyszerűbbé vált, a textilek az északi időjáráshoz alkalmazkodva vastagabbak, súlyosabbak. A hölgyeknél az alsószoknya száma egyre redukálódott. Ekkorra tehető a feltörekvő polgárság akaratnyilvánítása is, mely az öltözéken egyaránt meglátszott. A XIX. században a férfiak alapvető ruhadarabjai voltak a zakó, frakk, zsakett, majd ehhez társult a szmoking. Ez az alapvető férfi ruhatár, mely csupán szabásban változott, illetve a sportnak köszönhetően kényelmesebbé is vált.

5.1.2. Norvég építészet a 19.század végén

A XIX. században a polgárság számára nem volt olyan stílusforma, mely kielégítette volna igényeiket és a kor társadalmi és gazdasági helyzetét hűen tükrözte volna, ezért a korábbiak felújításával, a neostílusok jellegzetességeit alkalmazták. Olcsó előkelőséget árasztó kényelem jellemezte a súlyos függönydrapériák, díszes keretezésű képek, órák, fém utánozó facsillárok, sokvirágos textilek és fakeretek használatával. Ennek alkalmazása egy lágyabb, polgárabb stílusban volt látható az eredeti stílusirányzathoz képest.³⁵

5.2. KONCEPCIÓLEÍRÁS

5.2.1. Jelmez

A jelmezeket szeretném korban tartani, és a norvég kisvárosi, munkásréteg viseletét vizsgálni a nagykereskedőivel szemben. Érdekesnek találom az olyan, ruházatban megjelenő jellegzetességeket, amelyek a karakter múltjára és jelenére egyaránt utalhat. Így tehát a karakterjellemzésemhez kapcsolódva szeretném megalkotni a jelmezeket, melyeket skandináv stílusjegyekkel ötvözök.

---

³⁴ <https://muvesz.ma/skandinav-muveszet/>

³⁵ Kaesz Gyula (1978): Ismerjük meg a bútorstílusokat: *A neostílusok*, Budapest: Gondolat Kiadó

5.2.2. Díszlet

A díszlet alapjául egy norvég kisvárosi, tetőtéri lakást szeretnék megjeleníteni, mely mellett egy padlás lesz látható.

Padlás: az öreg Ekdal világa, ahol részegen ténfereg száraz karácsonyfák, lomok között. Ezek a lomok amellet, hogy régi használati tárgyak voltak, emlékeket tükröznek és azokat a megvalósulatlan álmokat, melyek a szereplők fiatalkori vágyaikat mutatják fel. Ezek a fájdalmas lemondások olyan tragikus hangulatot és valóságot keltenek, amely szerint valóban az emberek többsége mélyen, egy padláson tárolja a megvalósulatlan életét. Egy olyan atmoszférát szeretnék létrehozni, ami azt sugallja, hogy az öreg Ekdal a saját, önmagára zárult világában él. Hívó szavai a múlt, zűr, furcsa elrejtés, elfedett hely, sejtések, megvalósulatlanság. A fotós műterem egy tetőtér, egy felsőszoba, melyben a művész, Hjalmar fényképész holmija borít el mindent, igyekeznek rendet tartani, de az csak a háttérrel ellátott, sok fényt beengedő és megvilágított térben van.

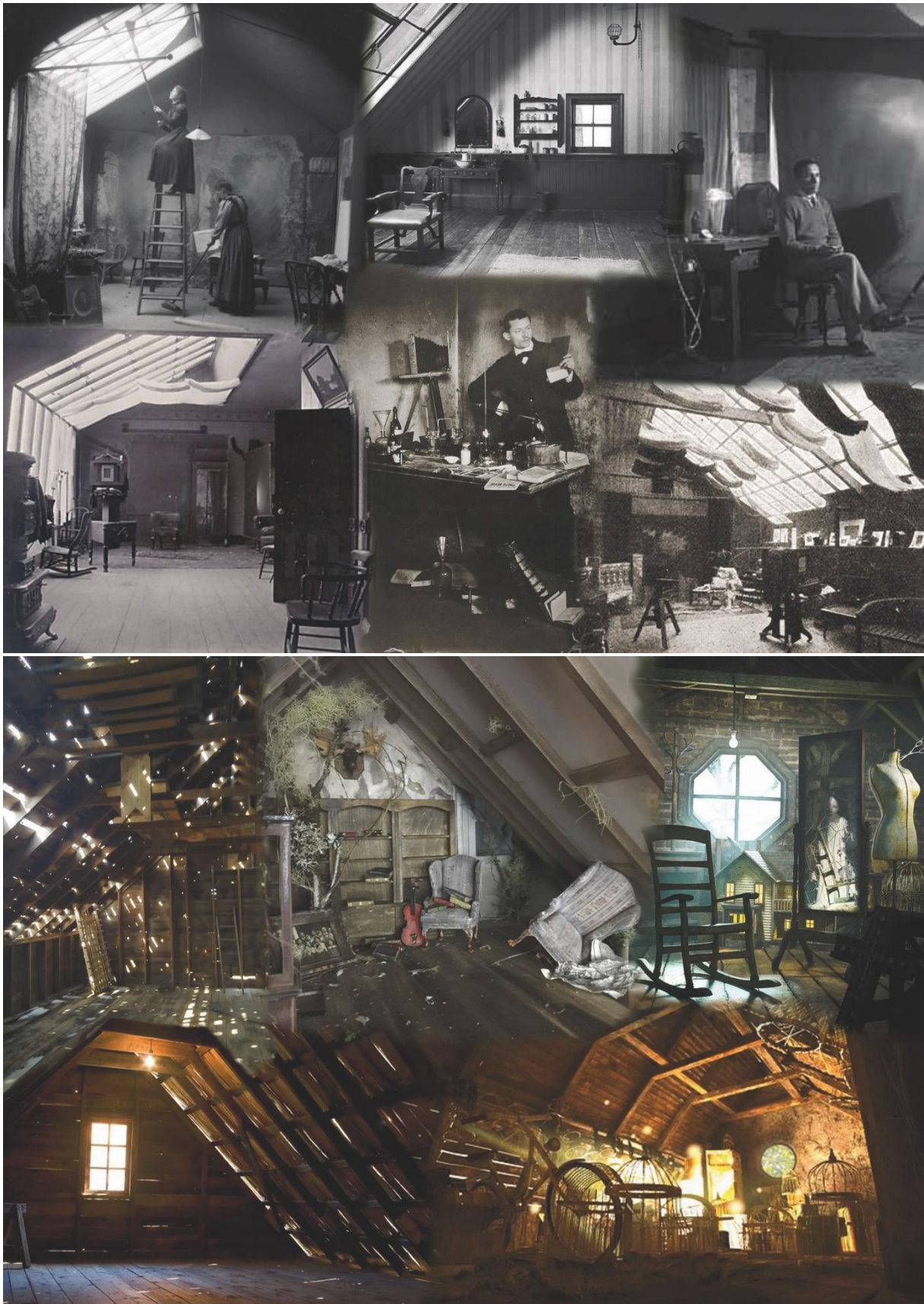
A díszletet a Budapesten található Vígszínház nagyszínpadára szeretném tervezni. A színpad portálnyílása 12 méter széles és 7,2 méter magas. A mélysége 12,5 méter, melyet nem fogok teljes hosszában kihasználni, hiszen inkább a színpad első felében, illetve a 2,4-5 méter mélységű előszínpadon szeretném a játékteret kialakítani. Éppen ezért a színpad szélességét, mely (oldalszínpadokkal együtt) 22 méter, ezt szeretném jobban kihasználni. A színpad rendelkezik ezeken felül 6 méter mély hátsószínpaddal, 11 méter átmérőjű forgószínpaddal, illetve több süllyedővel is, de ezeket jelen esetben nem fogom használni. A díszletnek meg kell felelni szállítás szempontjából a díszletkapu méreteinek, mely 2,1 méter széles, és 5,5 méter magas. Ez azért fontos, mert tervezéskor erre érdemes figyelni, hogy hova helyezek el például egy falon illesztési pontot.

Trégersek segítségével szeretném a teret több ízben felosztani, melyből 24 darab áll rendelkezésemre.³⁶ A díszletem padlás kialakítású részenekelemeit, illetve a hátulját fa lécek segítségével szeretném megcsinálni. A falak hátsó megvilágításával különleges atmoszférát lehet létrehozni a színpadon.

---

³⁶ https://www.vigszinhaz.hu/a_szinhaz/muszaki_parameterek.php

5.3. GYŰJTÉS LAPOK

5.4. DÍSZLETTERVEK

5.4.1. LÁTVÁNYTERVEK

5.4.2. ALAPRAJZOK

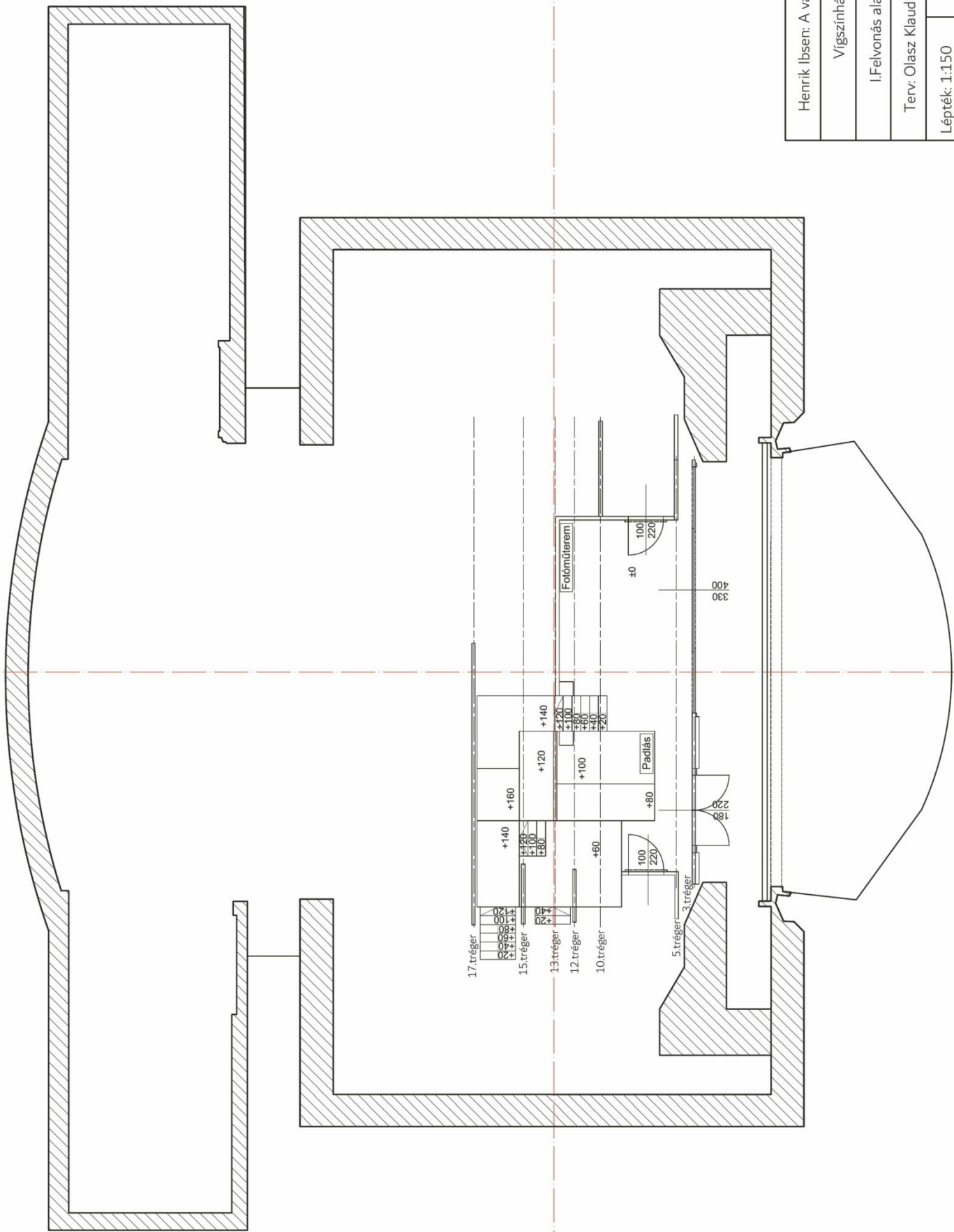

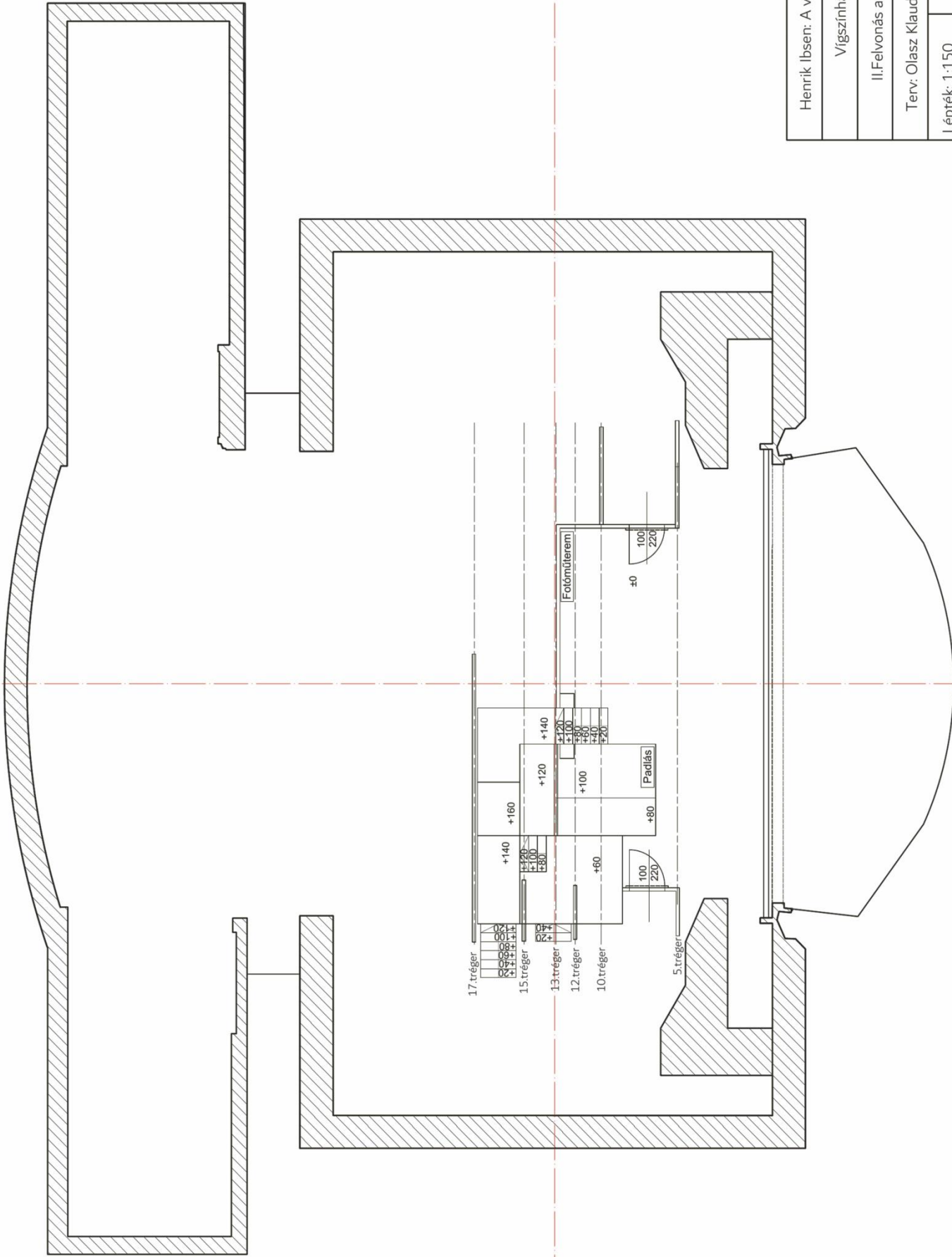

Henrik Ibsen: A vadkacsa	
Vígszínház	
I.Felvonás alaprajz	
Terv: Olasz Klaudia Nikolett	
Lépték: 1:150	2024.04.18.
Ajánlott nyomtatási méret: A/4	

Henrik Ibsen: A vadkacsa	
Vígszínház	
II. Felvonás alaprajz	
Terv: Olasz Klaudia Nikolett	
Lépték: 1:150	2024.04.18.
Ajánlott nyomtatási méret: A/4	

5.5. JELMEZTERVEK

6. ÖSSZEGZÉS

„Ha egy átlagembert megfoszt élete nagy hazugságától, akkor megfosztja a boldogságától is.

-Relling”³⁷

A tervezés során nagyon izgalmas volt egy olyan világ megismerése, amelyben minden cselekvésnek valamilyen mögöttes tartalma van, semmi nem az, aminek látszik. Törekedtem az olyan világ megteremtésére, ahol párhuzamosan láthatjuk a történéseket, kicsit jobban bepillantunk az egyes jelenetek mellett zajló eseményekbe, amikről természetesen csak a néző tud, a szereplők nem. Az északi, skandináv kultúra is érdekessé vált számomra, a melankolikus hangulat nagyon kifejező, nem véletlenül alkotott Ibsen is ebben a korban egy ilyen darabot.

Emellett a darabban megjelenő sokrétű, összetett karakterek is felkeltették az érdeklődésemet, hogy hogyan lehet ennyiféle múltbeli sérelmet hordozni, hogyan lehet a jelen ritmusát felvenni vagy épp elhagyni, miként próbálja az ember a saját boldogságát érvényre juttatni és milyen akadályokat kell leküzdeni egy boldognak vélt élet érdekében.

Ibsen gondolkodásmódja is érdekessé vált számomra, hogy ő hogyan látja íróként a világot, az életet. Ezek a mély jelentéstartalmak minden téren különösen izgalmasak, ebből is látszik mennyire fontos egy író számára az, hogy hitelesen tudja megírni a darabjait, mert ezekkel a tulajdonságokkal a felismerés csontig tud hatolni a nézőben, felismerheti saját élethazugságát, saját teremtett világát, retusált életét. Ilyen értelmezésben mindenki számára jelent valamit a vadkacsa. De az sem kizárt, hogy különböző élethelyzetekben más és más jelentést tulajdonítunk neki a saját életünkben. Vajon mit jelent számunkra a vadkacsa?

---

³⁷ Kúnos László (2018): Henrik Ibsen: A vadkacsa, 146. o

7. FORRÁSOK

7.1. Képi anyag

Borító:

https://i.etsystatic.com/8585009/r/il/b3020a/781263853/il_794xN.781263853_9t4d.jpg

<https://agderbilder.agderfk.no/fotoweb/archives/>

<https://digitaltmuseum.no/>

<https://hu.pinterest.com/>

7.2. Elektronikus források

<http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Realizmus-vilag.htm>

<http://enciklopedia.fazekas.hu/mufaj/Drama.htm>

<https://muvesz.ma/skandinav-muveszet/>

https://www.vigszinhaz.hu/a_szinhaz/muszaki_parameterek.php

7.3. Felhasznált irodalom

Burgyán Attila (1995): A realizmus kora, Budapest: AKG Kiadó

Csorba Piroska (2000): Az én tankönyvem III, Műnemek és műfajok, Miskolc: Szeptember Kiadó

Dániel Anna (1955): Ibsen, Budapest: Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó

Kaeszy Gyula (1978): Ismerjük meg a bútorstílusokat, Budapest: Gondolat Kiadó

Kúnos László (1997): Henrik Ibsen Babaház, A vadkacsa (Matúra klasszikusok), Budapest: PannonKlett Kiadó

Mohácsy Károly (2017): Színes Irodalom 11., Budapest: Krónika Nova Kiadó

Sz. Szántó Judit (1966): Korunk drámai formái, 13., Budapest: Színháztudományi Intézet

Ungvári Tamás (2013): A tragikumról, Budapest: Scolar Kiadó, 151. o

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: OLASZ KLAUDIA MIKOLETT
A Hallgató Neptun kódja: FKZL2C
A dolgozat címe: HENRIK IBSEN A VADKACSA
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: RIPPL-RÓNAI MŰVÉSZETI INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: SZÍNHÁZI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 04 hó 13 nap

Olasz Klaudia
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

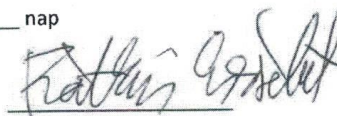
NYILATKOZAT

OLASZ KLAUDIA MIKLETT (név) (hallgató Neptun azonosítója: FKZL2C)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2024 év 04 hó 16 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

OLASZ KLÁRKA MIKOLETT (név) (hallgató Neptun azonosítója: FKZL2C)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2024 év APRILIS hó 16 nap

Molnár Zsuzsanna
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.